

การพัฒนาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการพัฒนา
แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน โดยกระบวนการ Lesson Study เรื่องประเด็น
ปัญหาสังคมกลุ่มประชาคมอาเซียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
The Development of Grade 9 Students' Problem-Solving Process Skill and
Achievement on Social Issues of the ASEAN Community through
Project-Based Learning Lessons Basing on Lesson Study Process

จิตตารีย์ ศรีพรหม (Titaree Sriphorm) *

ลัดดา ศิลาน้อย (Ladda Silanoi) **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการ Lesson Study ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน เรื่องประเด็นปัญหาสังคมกลุ่มประชาคมอาเซียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนาจ้ววิทยาสุรศักดิ์ จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน รายวิชาเพิ่มเติม ส23201 อาเซียนศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม 3) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน รายวิชาเพิ่มเติม ส23201 อาเซียนศึกษา ให้มีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนนาจ้ววิทยาสุรศักดิ์ จำนวน 35 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน เรื่อง ประเด็นปัญหาสังคมกลุ่มประชาคมอาเซียน จำนวน 9 แผน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกพฤติกรรมการสอนของครู แบบบันทึกประสบการณ์การสอนของครูแบบสะท้อนตนเองของนักเรียน 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดทักษะกระบวนการแก้ปัญหา รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Pre-experimental design) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้กระบวนการ Lesson Study เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน เรื่องประเด็นปัญหาสังคมกลุ่มประชาคมอาเซียน ในรายวิชาเพิ่มเติม ส23201 อาเซียนศึกษา พบว่า ขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพของกระบวนการ Lesson Study ทำให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้นักเรียนมี

คำสำคัญ: ประเด็นปัญหาสังคมกลุ่มประชาคมอาเซียน การศึกษาบทเรียน Lesson Study

Keywords: Social Issues of the ASEAN Community, Lesson Study

* นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มวิชาเฉพาะการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน โดยใช้กระบวนการ Lesson Study ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 74.29 และนักเรียนมีทักษะกระบวนการแก้ปัญหาเฉลี่ย 15.51 คิดเป็นร้อยละ 77.57 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงานโดยใช้กระบวนการ Lesson Study ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีนักเรียนผ่านเกณฑ์จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 77.14 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 33.51 คิดเป็นร้อยละ 83.79 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

Abstract

The objectives of the present study were 1) to develop a lesson plans on the subject of "Social Issues in the ASEAN Community," for the S23201 ASEAN Studies Course, basing on Lesson Study Approach and using project assignment as instructional method, 2) to develop the students' problem-solving process skill so that at least 70% of the students pass the criterion of 70% of the full marks or better and 3) to develop the students' learning achievement so that at least 75% of them pass the criterion of 80% of the full marks or better.

The target group consisted of 35 grade-9 students in Na-ngew Wittayasan School in Kao Suan-guang District, Khon Kaen Province during the second semester of the 2012 academic year.

The instruments used for the study consisted of 1) experimental tools which included 9 lesson plans on the subject of "Social Issues in the ASEAN Community" using project assignments as instructional method, 2) reflection tool which included a teacher's teaching-behavior observation form, a diary for the teacher to keep a record of her instructional experience in each of the instructional period and a student's reflection form, and 3) assessment tools which included a learning achievement test and a problem-solving process skill test. The study followed Pre-experimental design research procedure and the collected data were analyzed by means of calculating arithmetic mean, percentage and standard deviation.

The findings showed that: 1) The development of the lesson plans based on Lesson Study Approach on the subject of "Social Issues in the ASEAN Community" and by using project assignments resulted in the desired effective lesson plans. The plans to be effective, the students' have problem-solving process skill and achievement criterion. 2) On the aspect of the students' problem-solving process skill, 26 students (or 74.29% of the group) passed the criterion of 70% of the full marks and they made a mean score of 77.57% on problem-solving process skill. Their achievements in this regard were higher than the prescribed criterion of 70/70; and 3) On the aspect of the students' learning achievement, 27 students (or 77.14% of the group) passed the criterion of 80% of the full marks and they made a mean learning achievement score of 83.79%. Their achievement in their regard were higher than the prescribed criterion of 75/80.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพสังคมในทศวรรษใหม่ เป็นยุคของความเร็วและความล้ำสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม การหล่อหลอมรวมความคิดและความเชื่อของกลุ่มคน ที่บุคคลในสังคมจะต้องตั้งรับการมีวิถีชีวิตยุคใหม่อย่างมีวิจารณญาณ และการจัดการศึกษาที่ต้องขนานรับปรับเปลี่ยนตามสังคมโลก โดยเฉพาะทิศทางการศึกษาไทยสู่กลุ่มประชาคมอาเซียน ที่เน้นนโยบายส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นกลุ่มประชาคมอาเซียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องการจัดการศึกษา จึงกำหนดนโยบายและเป้าหมายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักในการเป็นกลุ่มประชาคมอาเซียนมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) ปัจจุบันปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม ยาเสพติด และการเปลี่ยนแปลงทางด้านภูมิอากาศของประเทศสมาชิกอาเซียนยังเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกประเทศต้องร่วมมือกันเพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของประชากร ซึ่งรวมถึงคุณภาพของประชากรในภูมิภาคอาเซียน การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเตรียมความพร้อมสู่การเป็นส่วนหนึ่งในอาเซียน ทั้งด้านความรู้ การตระหนักรู้ถึงความเป็นสมาชิกอาเซียน และการเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศอาเซียน จึงเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นในห้องเรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่เน้นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม กระบวนการพัฒนาทางจริยธรรมและค่านิยม กระบวนการประชาธิปไตย พัฒนาทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงทักษะการแก้ปัญหา (ดวงกมลสินเพ็ง, 2553) ซึ่งในปัจจุบันต่างประเทศกำลังฝึกฝนวิธีคิดให้เด็ก ๆ โดยจัดเป็นทักษะและฝึกอย่างเป็นระบบ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2541) ได้กล่าวถึงการคิดแก้ปัญหา

ไว้ว่า การคิดแก้ปัญหา ถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญทั้งหมดของการคิดทั้งหมด อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์ (2545) ได้สรุปวิธีคิดที่สำคัญ ซึ่งจะเป็นการฝึกให้เด็กรู้จักหาทางออก มองเห็นปัญหานั้นคือการคิดอย่างมีเหตุผล คิดแก้ปัญหา เวียร์ (1974 อ้างถึงใน วนิดา แสงวงนิล, 2550) ได้ระบุไว้ว่าการแก้ปัญหาทั้งหมด 4 ขั้นตอน ที่นักการศึกษาให้การยอมรับ และใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในการปฏิบัติ ทำให้สามารถกำหนดระยะเวลาวิธีการทำงานที่แน่นอนได้ดี ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ชั้นระบุปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือตั้งปัญหา 2) ชั้นนิยามสาเหตุของปัญหา หรือวิเคราะห์ปัญหา 3) ชั้นค้นหาแนวทางแก้ปัญหา ตั้งสมมติฐานหรือวิธีการแก้ปัญหา 4) ชั้นพิสูจน์คำตอบ

จากการรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report) ประจำปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนนาจ้ววิทยาสรรค์ (โรงเรียนนาจ้ววิทยาสรรค์, 2553) เพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบ 3 พบว่า มาตรฐานที่ 17 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง คิดแบบองค์รวมทั้งระบบ และมีวิสัยทัศน์ไม่บรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายที่สถานศึกษาตั้งไว้ จากการวิเคราะห์สาเหตุพบว่า นักเรียนไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนากระบวนการเกี่ยวกับการคิดเท่าที่ควร นักเรียนขาดทักษะพื้นฐานด้านการคิดและกระบวนการคิดแบบต่าง ๆ จนส่งผลให้นักเรียนไม่มีความสามารถทางด้านการคิดแก้ปัญหา

เนื่องจากกระบวนการคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องเรียนรู้และเข้าใจ สามารถคิดเป็นและแก้ปัญหาได้ ซึ่ง กานเย (1985 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2553) กล่าวไว้ว่าการเรียนรู้การแก้ปัญหาเป็นการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาโดยการนำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มาใช้ การเรียนรู้แบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดภายในตัวผู้เรียน เป็นการใช้กฎเกณฑ์ในขั้นสูงเพื่อการแก้ปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและสามารถนำกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหานี้ ไปใช้กับสถานการณ์ที่

คล้ายคลึงกันได้ นอกจากนี้พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2547) ยังอธิบายว่า การพัฒนาการคิดด้วยการทำโครงการจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเอง ได้เรียนรู้เอง ทำให้เป็นผู้เข้าใจและรู้อย่างลึกซึ้ง โมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2550) ได้ให้ข้อมูลว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้การแก้ปัญหาได้นั้น ครูจะต้องมีความรู้อย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านเนื้อหาความรู้ด้านการสอนทั่วไป ตลอดจนมีความเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ การให้เรียนรู้ด้วยโครงการจึงเป็นวิธีการหนึ่ง ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ กำหนดเรื่องที่จะศึกษาด้วยตนเอง ในเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงหรือสภาพปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการรับรู้ด้วยตนเอง นักเรียนได้พัฒนาความคิดอย่างอิสระ เน้นความคิดที่ลึกซึ้งเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ได้ใช้ทักษะที่มีในการปฏิบัติงานตามความต้องการ และความสนใจ ทั้งทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการแก้ปัญหา (สัตตา ศิลาโน้อย, 2547) การทำโครงการนี้สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ทุกระดับชั้น ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีครูที่ปรึกษา คณะครูในโรงเรียน ชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน และครอบครัวของนักเรียนให้การสนับสนุน ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนด้วยโครงการประสบผลสำเร็จ

เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงการเกิดประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงใช้การศึกษาบทเรียน (Lesson Study) เป็นกระบวนการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ การศึกษาบทเรียน (Lesson Study) เป็นนวัตกรรมทางด้านการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นที่เกิดขึ้นเมื่อร้อยกว่าปีที่ผ่านมา และได้รับการยอมรับตลอดมาว่า เป็นวิธีการที่ทำให้การสอนดีขึ้นอย่างยั่งยืนในประเทศไทยโดยการริเริ่มของโมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และเอื้อจิตร พัฒนจักร (2552) ซึ่งพบว่า การศึกษาชั้นเรียน มีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับครูและนักเรียน โดยครูมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและบทบาทของตนเอง จนสามารถเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างแท้จริง และ

ที่สำคัญจะทำให้ตัวบ่งชี้ที่ 17 ด้านประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีสติของนักเรียนโรงเรียนนาจิววิทยาลัยสวรรค์ จะมีผลความสำเร็จในระดับที่มากขึ้น ซึ่งจะบรรลุมาตรฐานและเป้าหมายที่สถานศึกษาตั้งไว้

คำถามการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ด้วยโครงการโดยใช้กระบวนการ Lesson Study เรื่องประเด็นปัญหาสังคมกลุ่มประชาคมอาเซียน จะทำให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร
2. การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ด้วยโครงการโดยใช้กระบวนการ Lesson Study เรื่องประเด็นปัญหาสังคมกลุ่มประชาคมอาเซียน จะทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการ Lesson Study ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการ เรื่องประเด็นปัญหาสังคมกลุ่มประชาคมอาเซียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนาจิววิทยาลัยสวรรค์ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ด้วยโครงการ รายวิชาเพิ่มเติม ส23201 อาเซียนศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม
3. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ด้วยโครงการ รายวิชาเพิ่มเติม ส23201 อาเซียนศึกษา ให้มีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การศึกษาบทเรียน (Lesson Study) หมายถึง

กระบวนการของการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ และ ประสิทธิภาพของผู้เรียนได้จากการร่วมมือของครู ในการวิพากษ์วิจารณ์การจัดการชั้นเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วย กระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) ตั้งเป้าหมาย และวางแผน 2) การลงมือสอน 3) อภิปรายเกี่ยวกับการสอน 4) สรุปผลการเรียนรู้ของครู

2. ประเด็นปัญหาสังคมกลุ่มประชาคมอาเซียน หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งประกอบไปด้วย ประเทศบรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และ เวียดนาม ซึ่งประกอบไปด้วยปัญหาด้าน ยาเสพติด ปัญหาอุทกภัย และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงงาน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัด กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงงาน มี 7 ขั้นตอน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ขั้นตอนกระตุ้นความสนใจ 2) ขั้นตอนเลือก เรื่องที่จะศึกษา 3) ขั้นตอนกำหนดปัญหา 4) ขั้นตอนสร้าง โครงร่างของโครงงาน 5) ขั้นตอนลงมือปฏิบัติ 6) ขั้นตอนสรุปผล 7) ขั้นตอนประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ Pre-experimental design โดยศึกษากลุ่มทดลอง กลุ่มเดียว (One - Shot Case Study)

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียน ที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนนาจิววิทยาลัย อําเภอลำสนกวาง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 35 คน 1 ห้องเรียน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โครงงาน จำนวน 9 แผน เรื่อง ประเด็นปัญหาสังคมกลุ่ม ประชาคมอาเซียน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังต่อไปนี้ แบบบันทึกพฤติกรรมการสอนของครู แบบบันทึกประสบการณ์การสอนของครู แบบสะท้อน ตนเองของนักเรียน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ 2) แบบวัดทักษะกระบวนการ แก้ปัญหา เป็นแบบทดสอบสร้างสถานการณ์ มีสถานการณ์ทั้งหมด 5 สถานการณ์แต่ละสถานการณ์ ประกอบด้วยคำถามย่อย 4 ข้อ ในแต่ละข้อมี 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการ Lesson Study ตามแผนที่วางไว้ ระหว่างการสอนมีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ แบบบันทึกพฤติกรรมการสอนของครู แบบบันทึก ประสบการณ์การสอนของครู และแบบสะท้อนตนเอง ของนักเรียน

2) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับการเก็บรวบรวม ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ จึงใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบ สามเส้ (Triangulation)

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ

หลังจากสอนครบ 9 แผน ให้นักเรียน ทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดทักษะ กระบวนการแก้ปัญหา เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้ ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผู้วิจัยสรุปเป็นแผนภาพกระบวนการของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการของการวิจัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การใช้กระบวนการ Lesson Study เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการ

พบว่า ขั้นตอนกระบวนการ Lesson Study ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ตั้งเป้าหมาย และวางแผน 2) การลงมือสอน 3) อภิปรายการสอน 4) สรุปผลการเรียนรู้ของครู เป็นกระบวนการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ แต่ละขั้นตอนของกระบวนการ Lesson Study คือการพัฒนาและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตลอดเวลา โดยมีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู และนักเรียน ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่สำหรับครูที่ต้องพยายามพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพภายในชั้นเรียน ซึ่งสิ่งที่จะสะท้อนให้ครูจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลนั้น ต้องมี

สิ่งที่จะช่วยสะท้อนผล ซึ่งกระบวนการ Lesson Study เป็นสิ่งยืนยันได้เป็นอย่างดี เพราะการสะท้อนผลจากการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมิใช่แค่ครูผู้สอนเท่านั้น แต่มีทั้งครูผู้มากประสบการณ์ ในที่นี้คือผู้ช่วยวิจัย และนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นเรียนตลอดระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจึงนำผลจากการสะท้อนนั้น มาพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง นำองค์ความรู้ที่มีทั้งหมดมาถ่ายทอดผ่านบทเรียนให้กับนักเรียน จนครูผู้สอนมีความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้เรียนไว้วางใจ เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา จนแสดงความคิดเห็น ได้ตอบ ถ่ายทอดถึงครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และเอื้อจิตร พัฒนจักร (2552) ที่ระบุไว้ในงานวิจัยว่า Lesson Study เป็นการเรียนรู้โดยที่ครูเป็นผู้ตั้งคำถาม แล้วให้ผู้เรียนให้คำตอบอย่างหลากหลาย ซึ่งครูจะต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงคำตอบ

ของผู้เรียน ไปสู่องค์ความรู้ นอกจากนี้กระบวนการ Lesson Study ยังมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดของตนเอง นอกจากกระบวนการ Lesson Study จะเป็นกระบวนการที่พัฒนาครูผู้สอนแล้ว เครื่องมือที่ครูผู้สอนนำมาใช้ในการจัดการชั้นเรียน คือ แผนการจัดการเรียนรู้ยังได้ถูกปรับปรุงพัฒนา เพราะเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เกิดจากความร่วมมือกันระหว่างครูผู้สอนและครูผู้ร่วมวิจัย จึงกล่าวได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการ ที่ทำการทดลองครั้งนี้ได้ผ่านกระบวนการที่มีประสิทธิภาพของกระบวนการ Lesson Study เพราะกระบวนการ Lesson Study ทำให้ครูร่วมกันตรวจสอบประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบการใช้สื่อการสอน ขนาดพื้นที่ในชั้นเรียน หรือแม้แต่เนื้อหาที่ครูผู้สอนใช้ในบทเรียนว่ามีความเหมาะสมแก่ผู้เรียนระดับใด สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้นเพียงใด ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า กระบวนการ Lesson Study เป็นกระบวนการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ด้วยขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพของกระบวนการ Lesson Study ทำให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. การใช้กระบวนการ Lesson Study เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนจากการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการ

จากการทดสอบเพื่อวัดทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนพบว่า มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 74.29 มีผลคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 77.57 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ Lesson Study ด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการ สามารถพัฒนาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการ

ผลจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ การเรียนรู้ด้วยโครงการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 รายวิชาเพิ่มเติม ส23201 อาเซียนศึกษา ซึ่งศึกษาประเด็นปัญหาสังคมกลุ่มประชาคมอาเซียน พบว่านักเรียนที่ทดสอบผ่านเกณฑ์ดังกล่าวจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 77.14 และมีจำนวนนักเรียนที่สอบไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 8 คนคิดเป็นร้อยละ 22.85 มีผลคะแนนเฉลี่ย 33.51 คิดเป็นร้อยละ 83.79 สรุปแล้วมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ดังกล่าวร้อยละ 77.14 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้อยู่ด้วยโครงการเป็นการเน้นให้นักเรียนรู้จักแสวงหาซึ่งคำตอบ หาข้อค้นพบที่สงสัย จนสามารถวิเคราะห์คำตอบได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นขั้นตอนกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษา ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนการสอน

1. การเปิดใจกว้างของครูผู้สอน ต่อผลสะท้อนกลับจากผู้ช่วยวิจัย และนักเรียน เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ จะทำให้ครูผู้สอนได้พัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพต่อไป
2. ครูผู้สอนต้องมีความมั่นใจในการใช้วิธีการสอน โดยใช้กระบวนการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการ Lesson Study โดยใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ โดยผ่านวิธีการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน
3. การเตรียมความพร้อมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดการเรียนรู้
4. การใช้เวลาอย่างยืดหยุ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม เนื่องจากปัญหาที่แต่ละกลุ่ม

ศึกษาค้นคว้ามีความแตกต่างกัน การยืดหยุ่นในเรื่องเวลา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าจนเกิดการพัฒนาด้านทักษะการแก้ปัญหา เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5. การสร้างบรรยากาศของการเรียน ให้เป็นบรรยากาศของการเรียนรู้ตลอดชีวิต นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน นำความเป็นท้องถิ่น ชุมชนเข้าสู่ห้องเรียน โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ ประเมิน ด้วยสัมพันธ์อันดี จะทำให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียน และชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นสมาชิกที่ดีของอาเซียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการออกแบบการวิจัยที่ใช้ขั้นตอน Lesson Study หลายขั้นตอนมากขึ้น เพื่อนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ ไปปรับปรุงและนำไปใช้จัดการเรียนการสอนอีกครั้ง จะทำให้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการนำกระบวนการ Lesson Study ไปใช้ในสถานศึกษาทุกสังกัด โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นผู้ร่วมขับเคลื่อนนวัตกรรมร่วมกับโรงเรียน เพื่อเป็นการยืนยันผลการวิจัย หรือเพื่อให้ได้ข้อค้นพบ ที่ช่วยให้สามารถนำกระบวนการไปใช้ได้อย่างครอบคลุมและเหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กระบวนการ Lesson Study ในรูปแบบการดำเนินการทั้งโรงเรียน ในระหว่างโรงเรียนที่มีลักษณะ ขนาดเหมือนหรือที่ต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบ ที่ช่วยให้สามารถนำกระบวนการไปใช้ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

4. ควรศึกษาผลการนำกระบวนการ Lesson Study ไปใช้ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และระดับชั้นอื่น ๆ ที่แตกต่างจากการวิจัยในครั้งนี้ เพราะนวัตกรรม Lesson Study มีลักษณะของกระบวนการที่สามารถใช้ได้กับทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

เอกสารอ้างอิง

- ดวงกมล สิ้นเพ็ง. (2553). **การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศนา แคมมณี. (2553). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์ศิริ สุเลาวัจ. (2541). **คิดเก่ง สมองไว**. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. กรุงเทพฯ: ไปรด็คทีฟบุ๊ก.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. (2547). **การพัฒนาการคิด ด้วยการทำโครงการ**. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในโอกาสวันสถาปนาคณะศึกษาศาสตร์ ครบรอบ 36 ปี. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. หน้า 36.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2550). **การพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ด้วยกระบวนการ Lesson Study**. ค้นเมื่อ 22 มกราคม 2555, จาก www.blearners.in.th/blogs/posts.html
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และเอื้อจิตร พัฒนจักร. (2552). **การเตรียมบริบทสำหรับการนำการพัฒนาวิชาชีพครูแบบญี่ปุ่นที่เรียกว่า “การศึกษาชั้นเรียน” (Lesson study) มาใช้ในประเทศไทย**. การอบรมเชิงปฏิบัติการในโครงการพัฒนาวิชาชีพครูคณิตศาสตร์ด้วยนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) และวิธีแบบเปิด (Open Approach). ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. หน้า 48-52.

- โรงเรียนนาจิววิทยาลัยฯ. (2553). **รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา**. ขอนแก่น: ฝ่ายวิชาการ
โรงเรียนนาจิววิทยาลัยฯ. (เอกสารอัดสำเนา).
- ลัดดา ศิลาน้อย. (2547). การพัฒนาการเรียนรู้ โครงงานวิชาสังคมศึกษา. **วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 28(1), 27-34.
- วนิดา แสงวงนิล. (2550). **การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกกิจกรรมทักษะกระบวนการคิด
แก้ปัญหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **แนวทางการจัดการเรียนรู้
สู่ประชาคมอาเซียน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. (2545). **ฝึกเด็กให้คิดเป็น**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.